

FINLANDS LANDSRAPPORT 2014-2015

Bakgrund: Ekonomiska utmaningar och omfattande reformer

Perioden 2014-2015 har varit ekonomiskt svår, både för Finland och internationellt sett. Recessionen, den växande arbetslösheten – i synnerhet långtidsarbetslöshet – och den allt skröpligare offentliga ekonomin utgjorde ramverket för i stort sett allt politiskt och samhälleligt beslutsfattande och verksamheten på arbetsmarknaden i Finland.

Världshandelns långsammare tillväxt minskade importen i länder med ekonomiska svårigheter, vilket i sin tur innebar minskade exportmöjligheter för andra länder, också Finland. I flera av Finlands viktiga exportländer, såsom Tyskland och USA, växte ekonomin ändå relativt bra, vilket stödde finsk export något. Fram till år 2014 hade Finlands bruttonationalprodukt minskat i tre år. År 2015 innebar en vändning mot det bättre då BNP växte 0,5 procent jämfört med 0,1 procent föregående år. Tillväxten för år 2016 förutses nå 1,6 %. Tecken på tillväxt i vissa sektorer av ekonomin kan ses, men många problem och utmaningar består.

En skral ekonomi i kombination med ökade utgifter för den offentliga sektorn pga. försvagad sysselsättning och medborgarnas ekonomiska svårigheter har lett till en situation där både staten och kommunerna är kraftigt skuldsatta och där offentliga sektorns utgifter och den offentliga servicen beskärs. Inbesparingarna fortsätter även under kommande år, och sysselsättningen och inkomstutvecklingen kan antas vara fortsättningsvis svag.

Finlands ledning har strävat till att genomföra omfattande reformer för att balansera ekonomin. Till regeringens strukturpolitiska program ingår bland annat kommunreformen, social- och hälsovårdsreformen samt en gallring i kommunernas uppgifter och skyldigheter liksom också inbesparingar och verksamhetseffektiveringar. Inom offentlig förvaltning bereddes också andra betydande reformer, såsom reformen av andra stadiets utbildning, genomförandet av statens effektivitets- och resultatprogram, förnyandet av statens centralförvaltning och kommunernas statsandelsreform, för att nämna en del. De senaste åren har därför varit en extremt turbulent tid i synnerhet för den offentliga sektorn och den finländska arbetsmarknaden som helhet.

Arbetsmarknaden: växande arbetslöshet, avstannad inkomstutveckling

Speciellt långtidsarbetslösheten förvärrades under perioden. Antalet människor som varit arbetslösa i över ett år var 113 000 år 2015, 20 000 fler än året innan. I januari 2015 var arbetslöshetsgraden 8,8 procent. Andelen steg till över nio procent i slutet av året och låg på 9,3 procent i januari 2016, vilket betyder totalt 254 000 arbetslösa.

De dolt arbetslösa ökade på ett år med 32 000 personer till 177 000. De som vill ha jobb, men som inte har sökt arbete under de senaste fyra veckorna betecknas av Statistikcentralen som dolt arbetslösa. För unga 15-24-åringar var arbetslöshetsgraden 21,1 procent vilket är 1,1 procentenheter mer än året innan.

Nedskärningarna inom den offentliga sektorn återspeglas också på JHL-medlemmarnas arbetsliv i form av ökade permitteringar, försämrade sysselsättning och en avstannad inkomstutveckling.

Den centrala arbetsmarknadsuppställningen, sysselsättnings- och tillväxtavtalet från augusti 2013 förlängdes med ett år i början av sommaren 2015. Avtalsperioden tar slut senast i början av år 2017. Detta innebar bland annat en fortsättning på de mycket blygsamma löneförhöjningarna, men betydde även att regeringens planer på att minska på det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet sköts upp med ett år. I avtalet kom man också överens om en pensionsreform och en förlängning av arbetslivet. Minimialdern för ålderspension kommer från och med år 2017 att höjas så att de som är födda 1962 utgör den första gruppen med en pensionsålder på minst 65 år.

Från och med den nyvalda regeringens tillträde år 2015 kom diskussionen på arbetsmarknaden att domineras av åsikter kring det så kallade samhällsfördraget, regeringens tvångslagar samt konkurrenskraftsavtalet och dess tillämpningsmöjligheter.

Regeringsskiftet 2015: överraskande stora besparingsplaner

Riksdagsvalet år 2015 och regeringsskiftet startade ett nytt skede i de samhälleliga reformerna. Den avgående regeringen, ledd av Samlingspartiets Alexander Stubb, strävade som en sista åtgärd till att främja offentliga sektorns strukturella förändringar och besparingar. En stor del av dessa, inklusive den omtvistade social- och hälsovårdsreformen, övergick dock som ett arv till nästa regering, ledd av Centerpartiets Juha Sipilä.

I riksdagsvalet koncentrerade man sig starkt på den offentliga ekonomin. Partierna presenterade olika syner på i vilken utsträckning den offentliga ekonomin skulle beskäras, men undvek noggrant att specificera varifrån besparingarna skulle tas. I det nya regeringsprogrammet togs som startpunkt för att balansera den offentliga ekonomin ett hållbarhetsunderskott på 10 miljarder euro. Summan, beräknad av finansministeriet, är klart större än de besparingsbehov som diskuterats under valkampanjernas gång och kom således som en överraskning.

Förhandlingar: från samhällsfördrag och tvångslagar mot konkurrenskraftsavtal?

Förutom besparingar inom offentliga sektorn innefattar regeringsprogrammet även en omfattande arbetslivsreform. Statsminister Sipilä har strävat till att tillsammans med arbetsmarknadsparterna åstadkomma ett så kallat samhällsfördrag för att åstadkomma minskningar i kostnaderna på tre sätt: Enhetsarbetskostnaderna skulle sänkas med minst fem procent. Genom att uppmuntra förfaranden för lokala avtal på arbetsplatserna skulle fem procent sparas inom kostnader på företagsnivå. En ytterst moderat lönepolitik på lång sikt skulle minska kostnadsskillnaderna i jämförelse med konkurrerande länder med fem procent.

Det första försöket till samhällsfördrag föll i ett tidigt skede. Därefter följde fler misslyckade försök till att komma överens då fackförbunden inte kunde acceptera de hårda kraven på försvagandet av arbetarnas rättigheter. Efter det tredje misslyckade försöket kom regeringen med en ny typ av åtgärder och introducerade de så kallade tvångslagarna, som skulle hindra fackförbunden från att fritt avtala om arbetsvillkoren. Tvångslagarna skulle förkorta semestertiden på den offentliga sektorn, minska lönen för sjukledighet, göra söckenhelger till arbetsdagar och minska på övertids- och arbetstidstillägg. Dessutom planerade regeringen att sänka privata arbetsgivares sjukförsäkringsavgifter, vilket skulle finansieras genom förkortning av de längsta semestertiderna på offentliga sidan.

Ett dylikt försök att ändra på fackförbundens fria avtalsrätt är fullkomligt exceptionellt i västerländska demokratier och regeringens planer väckte stark kritik. I september 2015 samlade löntagarna sina krafter och organiserade en #STOP - demonstration i Helsingfors centrum. Löntagarorganisationerna meddelade att regeringens förslag var oacceptabla, och att man krävde förhandlingar och diskussion i stället för dikterade tillvägagångssätt. Demonstrationer ordnades samtidigt även på andra orter i Finland, och sammanlagt deltog kring 200 000 löntagare. Strejkerna pågick från 2 till 24 timmar.

Förhandlingarna kring samhällsfördraget fortsatte och tvångslagarna lades på is. Efter ett antal vändningar resulterade diskussionerna den 29 februari 2016 i ett avtal för ökad konkurrenskraft. Under vårens lopp har flera löntagar- och arbetsgivarförbund förhandlat om hur konkurrenskraftsavtalet ska tillämpas i kollektivavtalen, även om en del av förbunden inte har gått med på tillämpningsförhandlingar. Avtalet förlänger de nuvarande kollektivavtalens och tjänstekollektivavtalens giltighet med 12 månader, och under avtalsperioden förblir lönerna oförändrade. Arbetstagaren blir ansvarig för en större andel av arbetspensionsavgiften och arbetslöshetsförsäkringsavgiften, och arbetsgivarens socialskyddsavgift sjunker. Från början av år 2017 förlängs den årliga arbetstiden i heltidsarbete med 24 timmar utan att förtjänstnivån ändras. Semesterpenningen för anställda inom den offentliga sektorn minskas med 30 procent åren 2017–2019. Fackförbunden och arbetsgivarförbunden har även förhandlat om hur man i kollektivavtalen kan förbättra möjligheterna till lokala avtal.

I början av juni hade de stora förbunden godkänt förhandlingsresultaten. Avtalet kommer sannolikt att godkännas och kommer att beröra 85 procent av löntagarna.

Kommunernas utveckling: Social- och hälsovårdsreform medför nya frågor

De långvariga ekonomiska problemen har satt kommunerna i en svår situation. Ekonomin har ytterligare stramats åt då ekonomiskt stöd från staten minskat samtidigt som kommunernas ansvarsområden blivit fler. Den växande arbetslösheten ökar kommunernas utgifter och behovet av service tilltar. Under det sista kvartalet för år 2015 steg löntagarnas nominella inkomster jämfört med situationen ett år tidigare med 1,2 procent inom den privata och den statliga sektorn, och med 0,7 procent inom den kommunala sektorn.

Den omtalade landskapsreformen samt social- och hälsovårdsreformen inverkar starkt på kommunerna, deras ekonomi och den personal som blir kvar i kommunerna efter omändringarna. Social- och hälsovårdsservicen kommer att byggas upp utgående från 18 landskap, som koordineras genom fem samarbetsområden. Valfriheten inom servicen kommer att öka, och all service som berörs av valfrihetsprincipen kommer att produceras genom företag. Enligt planen kommer personalen att överföras från kommunerna till landskapen enligt principerna för överlåtelse av rörelse. Frågan om vad som händer när personalen överförs vidare från landskap till företag är dock fortfarande höljd i dunkel. Svar saknas också på vilken ställning stödpersonalen har i den företagsbaserade modellen.

Ytterligare försvagning av kommunekonomin skulle försämra tjänsternas kvalitet, belasta personalen och skära ned personalantalet och eventuellt leda till omfattande outsourcing av tjänsterna. Vårdreformen kommer att överföra merparten av kommunernas skatteintäkter till landskapen, medan hälften av personalen blir kvar i kommunerna. Detta snedvridna förhållande kan tvinga kommunerna till förutom uppsägningar också nedskärningar inom bland annat utbildningen. Medborgarnas grundläggande rättigheter börjar se hotade ut.

Förbundet: Arbetarrörelsen förändras, arbetet fortsätter

Den senaste tiden har fackförbundens verksamhet till stor utsträckning handlat om att reagera på regeringens förslag och beslut. I verksamheten syns även tecken på att förändringar i arbetslivet småningom leder till förändringar i arbetarrörelsen, vilket är en positiv utveckling.

En stor nyhet kom i december 2014, då 22 fackförbundsordförande meddelade att de var redo att föreslå grundandet av en ny centralorganisation i Finland för sina beslutsorgan. Projektet behandlades vidare och förbereddes under år 2015. En del parter meddelade under processens gång att de inte i detta skede skulle fortsätta i projektet. JHL förhöll sig positivt till bildandet av en ny centralorganisation. Den 1 juni hölls fackförbundens gemensamma möte, då beslut om framtiden för och de eventuella följande stegen i projektet Ny centralorganisation skulle fattas. Vid denna tidpunkt hade det dock blivit uppenbart att det inte skulle vara möjligt att grunda den nya centralorganisationen enligt de ursprungliga planerna. Det ansågs därmed inte ändamålsenligt att fortsätta med planeringen och utredningarna om en ny centralorganisation avslutades. FFC och STTK fortsätter som självständiga fackcentraler men siktar på ett allt tätare samarbete i framtiden.

Strukturella förändringar inom den offentliga sektorn och dess yrkesstrukturer, den försvagade sysselsättningen och den låga löneutvecklingen syns även i förbundets ekonomi. JHL:s medlemsantal sjunker, vilket minskar på de inkomster som fås av medlemsavgifterna. Förbundet arbetar med att balansera sin verksamhet och ekonomi på lång sikt för att trygga verksamheten även i fortsättningen.

Medlemsutveckling

	2013	31.12.2014	31.12.2015
totalt antal medlemmar	234 833	230 176	225 039
-av vilka medlemmar i organisationsanslutna förbund	6 029	8 508*	8 422
- ordinarie medlemmar	228 804	221 668	216 617
- frimedlemmar	42 404	41 067	39 748
kvinnliga/manliga medlemmar (andel i %)		154 497 / 67 171 (70% / 30%)	150 778 / 65 839 (70% / 30%)
nya medlemmar	14 335	14 954 (+4,2 %)	13 166 (-12%)
- av vilka löntagare	8 748	9 079 (+3,8%)	8 554 (-5,8%)
- nya studerandemedlemmar	5 551	5 875 (+5,8%)	4 612 (-21,5%)
medelålder, nya medlemmar	33	32	33
medelålder, alla medlemmar	51	51	52
utträde ur förbundet	16 256	21 838 (+34,3%)**	19 468 (-10,9%)
*Av de organisationsanslutna förbunden återanslöt sig Gränssäkerhetsunionen till JHL under våren 2014, vilket syns som en tillväxt i medlemsantalet för organisationsanslutna förbund.			
**Det förhöjda antalet beror på studerandemedlemmarnas kortvariga medlemskap.			
JHL hade vid utgången av år 2014 totalt 658 föreningar. Under året upplöstes 17 föreningar och en ny förening grundades. Antalet samorganisationer vad vid årets slut 18 (18).			
Vid utgången av år 2015 hade förbundet 631 föreningar, 11 föreningar upplöstes år 2015. Antalet samorganisationer vad vid årets slut 17.			